

Які зміни пропонує законопроект про середню освіту. Частина 2

Теми статті: базова освіта, батькам, вчителям, директорам, закон про освіту, НУШ, початкова освіта, старша школа, учням, якість освіти
3 Квітня 2019

“Нова українська школа” продовжує аналізувати проект закону “Про повну загальну середню освіту”.

У першій частині ми писали про зарахування учнів, освітні програми, стандарти, освітні траєкторії та ще багато інших новел та уточнень, які може внести Закон після прийняття Верховною Радою.

У другій частині читайте про управлінські деталі, відповідальність та повноваження засновника школи, її директора, педагогічну раду, інституційний аудит та багато іншого.

ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ОБОВ’ЯЗКИ ЗАСНОВНИКА ШКОЛИ

Їх можна звести до кількох великих блоків:

- **загальне планування шкільної мережі на своїй території:** саме засновник вирішує, чи закривати школу або якийсь її структурний підрозділ. Але він зобов’язаний забезпечити навчання школярів зі своєї території на початковому і базовому рівнях освіти. Він планує потреби населення в загальній середній освіті та має забезпечити її безоплатне здобуття школярами зі своєї території.

- **рамковий контроль за школою:** саме засновник затверджує стратегію, перспективний план розвитку та статут школи. Він оголошує конкурс на посаду директора та підписує з ним контракт. Він стежить, аби в школі не було дискримінації, а публічні кошти використовувались прозоро і правильно.
- **забезпечення фінансування матеріально-технічних потреб школи:** засновник фінансує виконання перспективного плану розвитку закладу, має забезпечувати утримання та розвиток матеріально-технічної бази школи, стежити, аби під час проектування та будівництва нових шкіл дотримувались правил універсального дизайну.

ХТО МОЖЕ БУТИ ДИРЕКТОРОМ ШКОЛИ І ЩО ВІН МОЖЕ РОБИТИ

Повнолітній громадянин України, який вільно володіє державною мовою, має вищу освіту не нижче ступеня магістра (спеціаліста), а також стаж педагогічної та/або науково-педагогічної роботи не менше 3 років.

Звісно, проект закону вказує, що в цієї людини мають бути організаторські здібності та стан фізичного і психічного здоров'я, який не перешкоджає виконанню обов'язків.

3 важливих обмежень – директорську посаду не може обіймати людина, в якій є судимість за вчинення злочину або ж рішення суду, що він/вона винні в порушенні законів, пов'язаних з корупцією. Не можуть бути керівниками закладів освіти й ті, хто підпадає під дію закону про очищення влади.

3 важливих новел – керівник школи (крім приватних) зобов'язаний впродовж першого року після призначення на посаду пройти курс підвищення кваліфікації з управлінської діяльності обсягом не менше 90 навчальних годин.

Проект закону пропонує надати директору дуже багато **фінансових та управлінських прав і повноважень**.

Він представляє свій заклад у відносинах з іншими, укладає договори та контракти, а також розпоряджається майном. Він визначає його режим роботи, ініціює перед засновником ліквідацію чи створення нових підрозділів, а також проведення позапланового

інституційного аудиту чи зовнішнього моніторингу якості освіти.

Директор призначає, переводить та звільняє працівників школи, визначає посадові обов'язки, заохочує та притягує до дисциплінарної відповідальності.

Обов'язків у директора школи чимало. Їх теж умовно можна поділити на:

- **планування та організація діяльності школи:** директор розробляє кошторис, стратегію, перспективний план розвитку закладу тощо. Сюди ж можна віднести роботу з колективом школи зі щорічним звітуванням про свою діяльність.
- **організація власне освітньої діяльності:** сюди входять організація освітнього процесу, затвердження освітньої програми, посадових обов'язків працівників, забезпечення розробки, затвердження та реалізації індивідуальної програми розвитку учнів тощо.
- **забезпечення умов для навчання:** на директора покладені обов'язки створювати безпечне освітнє середовище, організовувати харчування та сприяти медичному обслуговуванню учнів тощо.

ЯК ОБИРАЮТЬ ДИРЕКТОРА

На конкурсних засадах. Законопроект детально прописує процедуру призначення керівника закладу з чітким таймінгом та особливостями оприлюднення інформації на сайті засновника.

З важливих нововведень – директора обирає конкурсна комісія, чисельністю від 6 до 15 осіб, до складу якої на паритетних засадах входять представники:

- **засновника** (посадові особи органу державної влади чи депутати відповідного представницького органу місцевого самоврядування (не більше однієї особи від однієї фракції чи групи);
- **відповідної місцевої державної адміністрації чи територіального органу ДСЯО** (державні службовці);
- **інститутів громадянського суспільства** (громадських об'єднань, зокрема керівників закладів освіти, професійних об'єднань, зокрема педагогічних працівників, а також експертів, фахівців у сфері загальної середньої освіти тощо).

До участі в роботі конкурсної комісії **з правом дорадчого голосу** можуть залучати представників органів громадського самоврядування закладу освіти.

Директора обиратимуть на конкурсі. Законопроект пропонує процедуру призначення керівника закладу з чітким таймінгом та особливостями оприлюднення інформації на сайті засновника.

Нагадаємо, що чинне законодавство передбачає, що до складу конкурсної комісії входять: представники засновника (засновників), трудового колективу, громадського об'єднання батьків учнів (вихованців) школи та громадського об'єднання керівників шкіл відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

До участі у роботі комісії з правом дорадчого голосу можуть залучатися представники громадських об'єднань та експерти у сфері загальної середньої освіти. А чисельність конкурсної комісії – від 4 до 16 осіб.

До переліку документів, які має подати кандидат на посаду директора додалися **довідка про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду, а також посвідчення щодо вільного володіння державною мовою.**

Як і раніше, під час конкурсу перевіряють знання законодавства у сфері загальної середньої освіти, професійні компетентності (через письмове виконання ситуаційного завдання).

Перелік запитань для перевірки знання законодавства затверджує МОН. Форма перевірки знання

законодавства (письмове чи комп'ютерне тестування), зразок ситуаційного завдання та критерії їхнього оцінювання визначаються у положенні про конкурс.

Крім того, кандидат на цю посаду має публічно презентувати державною мовою план розвитку школи та відповісти на запитання членів конкурсної комісії.

Проект закону визначає **терміни обіймання посади директора**. Загальна рамка залишається такою ж, як у законі “Про загальну середню освіту”: максимальний термін перебування на директорській посаді – 12 років (дві каденції по 6 років). Однак якщо людина призначається на посаду керівника закладу освіти вперше, то може управляти ним перший раз лише 2 роки, а вже на другу каденцію – 6 років (тобто 2+6 років).

Проект закону пропонує таку новелу: після закінчення строку дії трудового договору з директором-новачком на 2 роки, **його можна продовжити ще на чотири роки без проведення конкурсу**.

Є ще одна новела: проект закону знімає обмеження на кількість директорських каденцій для шкіл у селах з одним закладом загальної середньої освіти.

У прикінцевих положеннях вказується, що **ухвалення закону є підставою для припинення безстрокового трудового договору з керівниками державних і комунальних закладів загальної середньої освіти і укладення з ними (за їхньою згодою) трудового договору на 6 років без проведення конкурсу**. Це засновники або уповноважені ними органи мусимуть зробити протягом 2 місяців з дня набрання чинності закону.

Після завершення строку цього договору директори матимуть право обиратися на посаду керівника цього ж закладу освіти на ще один строк.

ПЕДАГОГІЧНА РАДА

Це основний колегіальний орган управління школою, який діє постійно. Законопроект повторює вимогу закону

“Про освіту” про те, що **всі педагогічні працівники зобов’язані брати участь у засіданнях педради.**

Чому це важливо? Адже саме педрада схвалює освітню програму школи та оцінює результати її виконання.

Вона ж схвалює правила внутрішнього розпорядку та механізми внутрішньої системи забезпечення якості освіти, які мають бути в кожній школі. І, звісно, розглядає звернення про порушення академічної доброчесності.

Педрада також розглядає питання про підвищення кваліфікації вчителів та оцінює її ефективність, розглядає питання впровадження в школі інновацій в освіті та нових методик.

Єдина зміна, яка впадає у вічі, – педрада, крім планування роботи закладу, схвалює перспективний план розвитку та річний план роботи.

ПІКЛУВАЛЬНА РАДА

Проект закону каже, що в школі може діяти піклувальна рада (хоча вона не обов’язкова). Ба більше, проект закону додає таку новацію – **піклувальна рада може бути створена за рішенням засновника не лише для одного закладу, але й для кількох на визначений засновником строк.**

Як вже зазначалось неодноразово (і це повторюється у проекті закону), піклувальна рада може ініціювати позаплановий інституційний аудит школи, вносити пропозиції засновнику заохочувати директора школи (якщо він добре виконує свої обов’язки) або ж притягнути його до дисциплінарної відповідальності (якщо той працює погано).

Але основні її завдання – залучення додаткових джерел фінансування для школи, аналіз та оцінка діяльності директора та закладу загалом, моніторинг виконання кошторису, розробка пропозицій до стратегії та перспективного плану розвитку школи.

Членами піклувальної ради можуть бути батьки школярів, але не можуть бути вчителі та учні з того закладу, для якого ця піклувальна рада створюється.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Проект закону виділяє три її рівні. А саме:

- **внутрішня система**, яка має бути створена в кожному закладі;
- **зовнішня система**;
- **забезпечення якості освіти тих установ, які відповідальні за зовнішнє забезпечення якості освіти** (умовно кажучи, в ДСЯО має бути своя система забезпечення якісної роботи своїх підрозділів).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Без зайвого пафосу і зайвих слів можна стверджувати, що **академічна доброчесність – основа якості освіти**. Адже не оцінки, а реальні знання, навички та компетенції дають можливість реалізувати свої здібності й таланти в житті.

Крім того, **вже зі школи діти мають розуміти, що обманювати, красти, списувати – не припустимо**.

Саме тому так важливо запровадити реальні механізми забезпечення академічної доброчесності в школах. Відтак пункти про важливість дотримання академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу пронизують увесь документ.

Вже зі школи діти мають розуміти, що обманювати, красти, списувати – не припустимо.

Також доброчесності присвячена окрема стаття в проекті закону.

До вже визначених у рамковому законі порушень академічної доброчесності додалися такі:

- допомога учням з боку педагогічних працівників та інших осіб під час підсумкового оцінювання (семестрового та річного), ДПА, ЗНО, не передбаченої умовами та/або процедурами їхнього проходження;
- використання учнем під час оцінювання непередбачених допоміжних матеріалів та/або технічних засобів;
- проходження оцінювання результатів навчання замість інших осіб;
- необ'єктивне оцінювання компетентностей педагогічних працівників під час атестації чи сертифікації.

Якщо стосовно певного вчителя встановлять факт порушення академічної доброчесності, таку людину не залучатимуть до процедур аудиту, атестації тощо. Вона також не може бути допущена до позачергової

атестації, отримувати будь-які види заохочень (премії, нагороди, інші доплати) протягом року.

Для учнів, які списують на уроках, теж передбачені покарання – від зауважень до повторного проходження підсумкового оцінювання та ДПА.

Рішення про встановлення факту порушення педагогічним працівником академічної доброчесності ухвалює педрада.

Рішення про відповідальність за порушення академічної доброчесності учня приймає вчитель або ж педрада відповідно до системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Рішення про позбавлення учня академічної стипендії, призових місць на учнівських змаганнях, турнірах, олімпіадах, конкурсах, отриманих з порушеннями академічної доброчесності, ухвалює орган (посадова особа), який їх надав (присвоїв).

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АУДИТ

Проект закону повторює за рамковим законом, що інституційний аудит – це зовнішня комплексна перевірка освітніх і управлінських процесів у школі. Його проводить раз на 10 років Державна служба якості освіти та її територіальні органи.

Такий аудит має на меті не лише оцінку освітнього процесу в школі, але й визначення рекомендацій засновнику та самій школі.

Плани проведення інституційних аудитів формуються на підставі показників освітньої діяльності закладів, результатів навчання учнів тощо.

Критерії для визначення якості освітньої діяльності у сфері загальної середньої освіти затверджує МОН за поданням ДСЯО.

У позаплановому порядку інституційний аудит проводиться в школі, яка має низьку якість освітньої діяльності. Позапланово його можна провести за ініціативою засновника, керівника, педагогічної ради, загальних зборів трудового колективу або піклувальної ради закладу освіти.

ГРОМАДСЬКА АКРЕДИТАЦІЯ ШКОЛИ

Стаття 50 проекту закону вказує, що **результати успішного проходження громадської акредитації засвідчуються сертифікатом, який діятиме 5 років.**

Така акредитація проводиться за ініціативою керівника школи. Проводити її можуть юридичні особи, які акредитовані у порядку, затвердженому МОН.

Школи, які мають сертифікат про проходження громадської акредитації, вважаються такими, що успішно пройшли інституційний аудит за планом.

СЕРТИФІКАЦІЯ ВЧИТЕЛІВ

Проект закону деталізує проходження сертифікації. Він каже, що взяти участь у ній можуть лише педагоги зі стажем роботи не менше 2 років, які працюють у школі та мають педагогічне навантаження.

Зазначається, що сертифікація передбачає:

- експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення практичного досвіду;
- **самооцінювання** учасником сертифікації своєї педагогічної майстерності;
- оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації на незалежному тестуванні.

Вчитель має право на проходження сертифікації безоплатно раз на три роки. Вчитель, який не отримав сертифіката, має право на повторне проходження сертифікації не раніше, ніж через рік.

Як і затверджено раніше, вчителі, які успішно пройшли сертифікацію, отримуватимуть 20% надбавку до посадового окладу на весь період дії сертифікату.

Успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації, а також є підставою для присвоєння відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання.

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ

Проект нового закону **встановлює чітку вимогу щорічного апгрейду вчительства** – не менше 30 академічних годин на рік для кожного педагога.

Загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації протягом 5 років не може бути меншою за 150 годин, з яких не менше 10% повинно бути обов'язково спрямоване на вдосконалення знань, умінь і практичних навичок у роботі з учнями з особливими освітніми потребами.

Річний план підвищення кваліфікації вчителів складає педрада школи на основі пропозицій педагогів.
ЕЛЕКТРОННІ ПІДРУЧНИКИ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНІ РЕСУРСИ

У проекті закону є окрема стаття, яка чітко каже: МОН забезпечує створення та функціонування спеціального інформаційного ресурсу в інтернеті, на якому у вільному доступі в повному обсязі розміщуються безоплатні електронні версії підручників або електронні підручники для повної загальної середньої освіти.

А щоб забезпечити належний рівень організації освітнього процесу, школи можуть використовувати матеріально-технічну базу [міжшкільних ресурсних центрів](#).

КОШТИ НА ОСВІТУ

Проект закону затверджує наявну систему фінансування, за якого освітня субвенція з держбюджету покриває оплату праці педагогічних працівників.

Мовою нормативного акту це звучить так:

Фінансування здобуття повної загальної середньої освіти за рахунок коштів державного бюджету здійснюється

шляхом надання освітньої субвенції та інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам.

Кошти освітньої субвенції спрямовуються на оплату праці педагогічних працівників.

Кошти інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам на загальну середню освіту можуть спрямовуватися на підвищення кваліфікації педагогічних працівників, забезпечення учнів та педагогічних працівників підручниками (посібниками), навчальним обладнанням, засобами навчання та на інші цілі, визначені законодавством.

У приватні заклади освіти, які мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, будуть перераховуватися кошти за навчання учня. Ця сума буде визначатися з нормативу бюджетної забезпеченості на одного учня (з урахуванням відповідних коригувальних коефіцієнтів) у порядку, визначеному Кабміном.

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на одного учня визначають за формулою, затвердженою урядом.

ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ ШКОЛИ

59 стаття проекту закону встановлює межі фінансової автономії школи. **Заклад може самостійно:**

- формувати структуру школи та її штатний розпис;
- встановлювати доплати, надбавки, матеріальну допомогу, премії та/або їх розміри, інші види стимулювання та відзначення працівників;
- оплачувати поточні ремонтні роботи приміщень і споруд школи;
- оплачувати підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

- укладати договори відповідно до законодавства цивільно-правових угод (господарських договорів) для забезпечення діяльності закладу освіти.

Окрім коштів державного та місцевого бюджетів, школи можуть залучати благодійну допомогу, гранти, отримувати доходи від надання платних освітніх та інших послуг і через інші джерела фінансування, що не заборонені законодавством.

Якщо школа отримала такі власні надходження, це не є підставою для зменшення бюджетного фінансування.

Школа може надавати платні послуги. Перелік цих послуг має затвердити директор, вказавши час, місце, спосіб надання кожної з цих послуг, вартість та відповідальну особу.

Отримані закладом освіти кошти можна використати для організації та забезпечення своєї діяльності і не можна вилучити в дохід державного або місцевих бюджетів, крім випадків, передбачених законом.

Зазначається, що **школа може надавати платні послуги.**

Перелік цих послуг має затвердити директор, вказавши час, місце, спосіб надання кожної з цих послуг, вартість та відповідальну особу.

Тут є важливе уточнення: державні, комунальні заклади загальної середньої освіти **не можуть надавати (повністю чи частково) платні освітні послуги для досягнення учнями результатів**

навчання (компетентностей), визначених державними стандартами.

Учні та їхні батьки можуть отримувати в школі платні освітні та інші послуги виключно на добровільних засадах.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА УЧАСТЬ У МІЖНАРОДНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Проект закону вказує, що держава сприяє співробітництву у системі загальної середньої освіти.

Згадуються також потужні міжнародні порівняльні дослідження якості освіти, як то TIMSS, PISA, PIRLS, в яких Україна бере участь.

Результати цих досліджень публікуються на сайті МОН і враховуються під час формування та реалізації державної політики.

Галина Титиш, “Нова українська школа”